حسابداری دولتی (۱)

اعتبارات هزینه‌ای و نظارت بر آن

www.ketab.ir

مولف: محمد علی روح‌الهی

سرشناسه	:	روح‌الهی، محمدعلی، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	حسابداری دولتی (۱) اعتبارات هزینه‌ای ونظارت بر آن/ مولف محمدعلی روح‌الهی.
مشخصات نشر	:	تهران : پیام کوثر،۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	۳۰۲ ص.: مصور، جدول.
شابک	:	978-600-6010-23-6
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	مالیه عمومی -- ایران -- حسابداری
موضوع	:	سازمان‌های دولتی -- ایران -- امور مالی
موضوع	:	حسابداری دارایی‌ها -- ایران
رده بندی کنگره	:	HJ ۹۷۴۱/ف۲ر۸۷۳ ۱۳۹۲
رده بندی دیویی	:	۶۵۷/۶۱۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۱۹۳۱۹۴

انتشارات پیام کوثر

عنوان: حسابداری دولتی ۱ (اعتبارات هزینه‌ای ونظارت بر آن)

مولف: محمد علی روح الهی

حروفچینی و صفحه آرایی: خانم کاویانی

طراحی جلد: خانم زرین درفش

ناشر: پیام کوثر

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۶-۲۳-۶۰۱۰-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۳۵۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، خیابان کارگرشمالی،کوچه برهانی، پلاک ۲۰، طبقه منفی۱

شماره تماس: ۶۶۴۱۳۱۶۸-۶۶۴۱۲۳۳۸

www.ketab.ir

فهرست مطالب

فصل اول / کلیات حسابداری

کلیات ۲

وظایف و اهداف حسابداری ۴

انواع رشته‌های تخصصی حسابداری ۶

سایر شاخه ها و دوره‌های حسابداری ۹

سئوالات فصل اول ۱۴

فصل دوم / مروری بر فصل چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اصل چهل و سوم ۱۶

اصل چهل و چهارم ۱۷

سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ۱۹

اصل چهل و پنجم تا پنجاهم ۱۹

مهمترین قوانین و مقررات مالی در سیستم حسابداری دولتی ۲۲

سئوالات فصل دوم ۲۶

فصل سوم / مفاهیم مرتبط با حسابدرای دولتی

سازمانهای مجری وظایف فعالیتهای دولت ۲۸

تقسیم بندی فعالیتهای دولت ۲۹

سیستم حسابدرای دولتی ۳۰

تعریف حسابدرای دولتی ۳۱

اهداف اصلی سیستم حسابداری دولتی ۳۲

ویژگیهای حسابداری دولتی ۳۳

تفاوت حسابها و صورتحسابهای مالی سازمانهای دولتی با موسسات بازرگانی ۳۶

ضرورت تهیه صورتهای مالی و استفاده‌کنندگان آن ۳۸

تشکیلات و اهداف سازمانهای مالی دستگاههای دولتی ۳۹

سئوالات فصل سوم ۴۱

فصل چهارم / مبانی حسابداری دولتی در ایران

روشهای سیستم حسابداری ۴۴

www.ketab.ir

حسابهای مستقل وجوه دولتی ۴۸
سئوالات فصل چهارم ۵۳
فصل پنجم / پرداختهای غیر قطعی
تنخواه‌گردانها، پشی‌پرداختها و علی الحساب ۵۶
هدف از ایجاد تنخواه‌گردان ۵۷
روش کار تنخواه‌گردان ۵۸
روشهای پرداخت تنخواه‌گردان ۶۰
مدت تنخواه‌گردان ۶۱
چگونگی عمل تنخواه‌گردان ۶۲
رسیدگی اسناد تنخواه‌گردان ۶۳
انواع تنخواه‌گردانها و عملیات حسابداری آن ۶۵
واریز تنخواه‌گردان حسابداری دولتی ۶۹
تنخواه گردان پرداخت ۷۱
تعریف پیش‌پرداخت ۷۳
تسویه پیش پرداختها ۷۴
تعریف علی الحساب ۷۵
ذیحساب کیست؟ و چه وظایفی بر عهده دارد؟ ۷۶
عامل ذیحساب کیست؟ ۷۷
سئوالات فصل پنجم ۷۹
فصل ششم / نقش بودجه در حسابداری دولتی
تاریخچه بودجه ریزی در ایران ۸۲
سیر تحول بودجه ۸۳
تعریف بودجه کل کشور ۸۴
مراحل گردش بودجه در ایران ۸۶
مرحله تهیه و تنظیم بودجه ۸۶
مرحله تصویب بودجه ۸۹
مرحله ابلاغ و اجرای بودجه ۹۲
طبقه‌بندی اقتصادی اعتبارات هزینه‌ای ۹۴

www.ketab.ir

سئوالات فصل ششم ۹۹

فصل هفتم / حسابداری حسابهای مستقل اعتبارات هزینه‌ای

هزینه‌های جاری ۱۰۲

مرحله ابلاغ و اجرای بودجه در حسابداری ۱۰۳

برقراری سیستم کنترل داخلی اعتبارات مصوب ۱۰۴

مثال ۱۰۶

تنخواه‌گردان حسابداری ۱۰۷

تخصیص اعتبار ۱۰۸

هدف اصلی از برقراری سیستم تخصیص اعتبار ۱۰۹

اجرای تفصیلی بودجه ۱۱۲

مراحل خرج ۱۱۲

نکاتی که در برقراری سیستم کنترل داخلی تامین اعتبار باید مورد توجه قرار گیرد ۱۱۴

پرداختهای بانکی ۱۱۷

نکاتی کلی در مورد برقراری سیستم کنترل داخلی ۱۱۷

حسابهای بانکی ۱۱۸

پرداختهای غیرقطعی به عاملین ذیحسابی ۱۱۹

تنخواه گردان پرداخت ۱۱۹

نکاتی در مورد برقراری سیستم کنترل داخلی تنخواه‌گردان پرداخت ۱۲۰

نکاتی در مورد برقراری سیستم کنترل داخلی پیش پرداخت ۱۲۲

هزینه‌ها ۱۲۳

اسناد وصولی از عامل ذیحساب ۱۲۴

موارد قابل بررسی در اسناد فصل دوم ۱۲۵

عملیات حسابداری قراردادها ۱۲۸

انواع تضمین‌ها و ضمانت‌های معتبر ۱۲۸

مثال ۱۳۰

پرداختهای غیرقطعی به اشخاص ۱۳۱

مثال ۱۳۳

کسورات قابل کسر از صورت وضعیتها ۱۳۴

مستندات کسورات قانونی ۱۳۴

www.ketab.ir

تعریف سپرده از دیدگاه قانونی ۱۳۹
نحوه تمرکز وجوه سپرده و استرداد آن ۱۳۹
نکاتی در برقراری سیستم کنترل داخلی حسابهای سپرده ۱۴۰
صورت وضعیت قطعی ۱۴۱
تسویه حساب با پیمانکار ۱۴۲
عملیات حسابدرای پرداخت صورت وضعیت اعتبارات هزینه‌ای ۱۴۲
مثال ۱۴۴
مسائل فصل هفتم ۱۴۵
سئوالات فصل هفتم ۱۵۰
فصل هشتم / پرداخت حقوق و مزایای کارکنان رسمی و پیمانی
دستورالعمل حسابداری دریافت و پرداخت وجوه حقوق و مزایا ۱۵۴
عناوین هزینه‌های پرسنلی ۱۵۵
عملیات حسابداری حقوق و دستمزد ۱۵۶
مثال ۱۶۱
حسابهای استرداد کسور بازنشستگی ۱۶۳
حسابهای بازنشستگان و موظفین ۱۶۳
فصل نهم / بستن حسابها
مهلت زمانی برای مصرف اعتبارات مصوب ۱۶۸
اعتبارات مصوب از محل درآمدهای اختصاصی ۱۶۹
اصلاحیه مواد ۶۳ و ۶۴ (ق.م.ع) ۱۶۹
روش بستن حسابهای عملیاتی ۱۷۰
وجوه جذب نشده سال قبل ۱۷۱
حسابهای سنواتی اعتبارات هزینه‌ای ۱۷۴
بستن حساب عملیات حسابداری حسابهای سنواتی ۱۷۶
افتتاح حسابهای سنواتی اعتبارات هزینه‌ای ۱۷۷
فصل دهم
روش ابلاغ اعتبار موضوع ماده ۷۵ قانون محاسبات عمومی کشور ۱۸۰
حوالجات استانی و حسابهای سنواتی ۱۸۱

www.ketab.ir

حسابهای اعتبارات ابلاغی- اعتبارات هزینه‌ای ۱۸۳
بستن حسابهای اعتبارات ابلاغی ۱۸۴
عملیات حسابداری حسابهای سنواتی اعتبرات ابلاغی- اعتبارات هزینه‌ای ۱۸۶

فصل یازدهم

حسابهای وجوه مصرف نشده سنوات قبل اعتبارات هزینه‌ای ۱۹۰

حسابهای وجوه مصرف شده سنوات قبل اعتبارات اختصاصی ۱۹۱
بستن حسابهای وجوه مصرف نشده سنوات قبل اعتبارات اختصاصی ۱۹۲
حسابهای وجوه مصرف نشده سنوات قبل اعتبار ابلاغی- اعتبارات هزینه‌ای ۱۹۴
بستن حسابهای وجوه مصرف نشده سنوات قبل اعتبارات هزینه‌ای ۱۹۵

فصل دوازدهم / حسابداری درآمدها

طبقه‌بندی دریافتها و پرداختها ۱۹۸

درامدهای عمومی در ایران ۱۹۸
انواع درآمدهای عمومی دولت ۱۹۹
روشهای پیش‌بینی درامدها در بودجه عمومی دولت ۲۰۳
تعریف وجوه عمومی ۲۰۶
عملیات حسابداری درامدهای عمومی ۲۰۷
تقسیط بدهی اشخاص به وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی ۲۱۰
درآمد عمومی وصول دستگاههای استانی ۲۱۴
تبدیل درآمد عمومی وصولی به درآمد اختصاصی ۲۱۶
بستن حساب درآمدهای عمومی ۲۱۸
استرداد وجوه اضافه دریافتی ۲۱۹
حسابداری هدایای خاص ۲۲۱
افتتاح حسابهای هدایای خاص در سال بعد ۲۲۲

فصل سیزدهم / حسابهای سایر منابع وجوه بین راهی

حسابهای سایر منابع وجوه بین راهی ۲۲۵

ثبت بستن حسابهای سایر منابع ۲۲۷
حسابهای وجوه نامشخص و چکهای بین راهی ۲۲۸
عملیات حسابداری- حسابهای وجوه چکهای نامشخص ۲۲۸

www.ketab.ir

عملیات حسابدرای- حسابهای وجوه چکهای بین راهی ۲۳۰
حسابهای وجوه نامشخص و چکهای بین راهی به حسابهای دریافتی ۲۳۱
بستن حسابهای وجوه نامشخص و چکهای بین راهی ۲۳۲
فصل چهاردهم / نظارت بر عملیات مالی و دستگاههای نظارتی
تعریف نظارت و انواع آن ۲۳۴
مراجع و دستگاههای نظارتی ۲۳۵
نظارت بر اعتبارات بودجه در ایران ۲۳۶
وظایف نظارتی وزارت امور اقتصادی و دارایی ۲۳۷
نظارت قوه مقننه (مجلس شورای اسلامی) ۲۳۷
آشنایی با دیوان محاسبات کشور ۲۳۹
دیوان محاسبات بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ۲۳۹
وظایف دیوان محاسبات کشور ۲۴۰
گزارش تفریغ بودجه ۲۴۳
اهداف تفریغ بودجه ۲۴۴
خصوصیات سیستم کنترل مالی ۲۴۵
تنظیم حساب و تفریغ بودجه ۲۴۶
وظایف خزانه در خصوص صورتحساب دریافتها و پرداختها ۲۴۷
نظارت معاونت برنامه‌ریزی و راهبردی رئیس جمهور ۲۴۸
مجازات متخلفین از وظایف و مسئولیتهای مالی ۲۵۰
نظارت بر اجرای بودجه از دیدگاه قانون اساسی ۲۵۱
نظارت مجلس شورای اسلامی ۲۵۱
تهیه صورتحساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور ۲۵۲
سئوالات فصل چهاردهم ۲۵۴
ضمائم و پیوست (۱) ۲۵۵
ضمائم و پیوست (۲) ۲۷۳

www.ketab.ir

مقدمه مولف

حسابداری دولتی عبارت است از کلیه عملیات مربوط به تجزیه وتحلیل، ثبت، طبقه‌بندی، تلخیص، گزارشدهی و تفسیر فعالیتهای مالی سازمانهای دولتی که بارعایت قوانین و مقررات مالی و اصول و موازین متداول حسابداری دولتی انجام می شود.که شامل؛ تمام عملیات وصول و پرداخت منابع مالی دولت، نگاهداری حسابها و نیز تهیه گزارشهای مالی مربوط می باشد که به طور سنتی، دولت ها بر مبنای حسابداری نقدی عمل می کنند. این موضوع نشان می دهد که وجوه عمومی با ید در مسیرهای تعیین شده و به میزان اعتبار مصوب توسط مجلس شورای اسلامی واعتبار تخصیص یافته به مصرف برسد .

توجه به اینکه ایفای به موقع مسئولیت پاسخگویی و ارزیابی آن، با مقایسه واقعی میزان درآمدها و مخارج سالانه و انعکاس کامل آنها در گزارش‌های مالی ارتباط دارد، بکارگیری حسابداری بر مبنای نقدی یا تعهدی در نحوه ثبت رویدادهای مالی، خصوصاً برای تسهیل امر قضاوت و ارزیابی دقیق مسئولیت پاسخگویی، امری بسیار مؤثر خواهد بود .

دولتها در قبال مردم در مورد تحصیل و مصرف منابع مالی، مسئولیت پاسخگوئی دارند. مفهوم مسئولیت پاسخگوئی با تأکید بر حقوق ملت مقرر می‌دارد که دولت منتخب مردم در مورد افزایش منابع مالی که از طریق وضع مالیات و عوارض و یا سایر منابع صورت می‌گیرد، دلایل قانع‌کننده و منطقی به نمایندگان قانونی آنان ارائه نماید. از سوی دیگر در مورد مصرف منابع مالی و نتایج عملیاتی که این منابع برای آنها مصرف گردیده است نیز مسئولیت پاسخگوئی عمومی وقانونی دارند.

با توجه به اهمیتی که تعیین میزان درآمدها و هزینه‌های واقعی یک دوره مالی در ادای مسئولیت پاسخگوئی دولتها و ارزیابی این مسئولیت توسط مراجع قانونی آنها دارد، لذا روشهای شناسائی و اندازه‌گیری درآمدها و هزینه‌های دولتها نیز از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار خواهد بود. به همین جهت مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی دولتی در قانون برنامه پنجم توسعه بر استفاده از مبنای تعهدی در حسابداری و گزارشگری مالی دولت و واحدهای تابعه آنها تأکید داشته و نظامهای حسابداری اغلب دولتهای کشورهای توسعه یافته بر مبنای تعهدی طراحی و به مورد اجراء گذاشته شده است.

مبنای حسابداری تعهدی قادر است درآمدهای تحقق یافته و هزینه‌های انجام شده یک دوره مالی را گزارش نماید. گزارش درآمدهای تحقق یافته و هزینه‌های انجام شده یک دوره مالی در ارتقاء سطح مسئولیت پاسخگوئی نقش در خور ملاحظه‌ای داشته و مردم را در جریان حقایق و عملیاتی که دولتها در یک دوره مالی انجام می‌دهند قرار می‌دهد. استفاده از مبنای تعهدی در حسابداری و گزارشگری مالی دولتی موجب می‌شود تا مردم

www.ketab.ir

ویا نمایندگان قانونی آنها ویا مراجع قانونی با دریافت اطلاعات شفاف در مورد درآمدها و هزینه‌های یک دوره مالی، ارزیابی خود را از کفایت یا عدم کفایت در آمدهای یک دوره مالی برای تأمین هزینه ها وخدمات ارائه شده توسط دولت در همان دوره مالی ارتقاء بخشند.

امید است با ارائه سیستم حسابداری دولتی مناسب ازسوی دولت جمهوری اسلامی ایران با همکاری دیوان محاسبات کشور و متخصصین وصاحب نظران بتوان با ارائه اطلاعات دقیقتر از درآمدها و هزینه‌های دولت در گزارشهای مالی و مقایسه ارقام واقعی درآمدها و هزینه‌ها با ارقام پیش‌بینی شده در بودجه سالانه کسب نمود تا تصویر شفافی از عملکرد آنها جهت قضاوت آگاهانه واحدهای نظارت‌کننده بی‌طرف و مستقل و نمایندگان قانونی و سایر استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی، ارزیابی آنان را دقیق‌تر ونسبت به اجرای اصل ۵۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بعنوان اصل اساسی ومهم در حسابرسی ورسیدگی به حسابهای دولتی وتفریغ بودجه اقدام نمود.

محمد علی روح الهی

www.ketab.ir

مقدمه

شرکت تحلیلگران اطلاعات پویا با داشتن سابقه فعالیت‌های نرم افزاری، کار خود را بصورت رسمی و ثبت شده از سال ۱۳۸۲ با تکیه بر الطاف الهی با داشتن نیروهای متخصص و با تجربه فنی و مدیریتی آغاز نموده و به شورای عالی انفورماتیک پیوست. گروه مهندسی تحلیلگران از ابتدا با نگاهی متفاوت، عمیق و نوگرایانه، در راستای ارائه سامانه حسابداری دولتی (اعتبارات هزینه ای- تملک داراییهای سرمایه ای) جهت پاسخگویی به نیازهای حال و آینده حسابداران دولتی سازمان‌ها گام برداشته و در این راه موفق به تولید نرم افزارهای متفاوت و انعطاف پذیر گردیده است. نرم افزارهای تولید شده توسط این شرکت هم اکنون در بسیاری از سازمان‌ها و مراکز دولتی ارائه گردیده این شرکت همواره پشتیبان مشتریان در صنعت تولید و ارتقای نرم افزار خواهد بود.

جواد اهوز

مدیر عامل شرکت تحلیلگران اطلاعات پویا

www.ketab.ir